

LA DONA I LA PARTICIPACIÓ POLÍTICA

Una de les qüestions claus i alhora altament conflictives que ha de resoldre el moviment feminista al nostre país és la seva relació amb la lluita política i els partits polítics. I en dir moviment feminista no em refereixo a cap tendència específica, sinó a tot moviment de dones amb objectius propis. Arreu, aquesta relació sembla haver estat difícil i mal resolta, i ha portat, sovint, a divisions internes, escissions, dispersió d'esforços i, fins i tot, a la desaparició de grups feministes.

A Catalunya, el problema ha estat plantejat amb especial èmfasi. Les causes semblen òbvies. Actualment, el canvi polític és un marc de referència obligat per a tot moviment social, i els partits juguen un paper preponderant com a factors d'aquest canvi. És a dir, tot moviment que aspira a modificar algunes de les actuals relacions socials s'ha de situar, d'una manera o altra, en relació als partits, i ha d'establir els nexes entre uns objectius generals de canvi social i els propis objectius particulars. El poder potencial dels partits, i especialment dels partits d'esquerra, a partir del 1976, ha plantejat al moviment feminista, en les seves diverses vessants, la urgència d'una clarificació, manifestada fins ara, sobretot, a través de la virulència del debat.

Però més enllà d'aquests factors conjunturals, la referència del feminisme als partits polítics té unes arrels més fondes. A partir de la revolució industrial, el camp de les lluites socials ha estat configurat, fonamentalment, per les lluites obreres. Les formes d'acció i organització de la classe obrera, la reflexió que s'ha produït al seu entorn, han estat incomparablement més riques i contundents que les generades a partir de la lluita de qualsevol altre grup social. D'aquí ve que, a l'hora de definir les característiques pròpies de la lluita feminista, es doni, a la vegada, una fascinació, un cert mimetisme i un rebuig d'allò que apareix com a model de tot moviment social, el moviment obrer, i els partits que en són la seva expressió organitzativa màxima. Per a algunes feministes, la lluita per l'alliberament de la dona es confon amb la lluita pel socialisme, moment màgic de canvi global. A l'altre extrem del ventall de posicions, s'afirma una total inde-

pendència d'objectius: la tasca de les dones és destruir les seves opressions específiques, perquè si no, sigui quina sigui la forma d'organització social, aquestes continuaran vigents.

Entre ambdues posicions es desenvolupa, en la més gran confusió, la vida quotidiana: i una vegada més les dones ens trobem dividides, personalment i col·lectivament. Una vegada més, sembla que cal renunciar a una part de nosaltres mateixes. O intervenir en la vida pública a tots els nivells, o que ens preocupem d'uns objectius que, com a dones, ens són fonamentals. O bé, tercera opció, que ens carreguem de feina en acceptar allò que s'anomena la doble militància, fet que comporta alhora la renúncia a molts aspectes de la vida personal i la divisió dels esforços.

El dilema existeix, i no és pas fàcil donar-li una solució. Cal, però, intentar trobar-la perquè sinó la situació esdevé paralitzant. Una gran part de les energies de les feministes barcelonines ha estat dedicada, fins ara, al combat entre posicions diverses en relació a la militància, a la vida política i als partits. Cap altre tema no ha rebut tanta atenció ni ha resultat tan destructiu per al moviment de dones com aquest.

Un exponent clar de la confusió que genera la relació entre feminisme i política avui és, per a mi, el llibre de C. Alcalde, *La mujer en la guerra civil española*.¹ Llibre ple de contradiccions, que alhora provoca l'entusiasme i la indignació. Pot ser, per tant, un llibre molt saludable, si serveix per a canalitzar un debat totalment necessari, superant la nostra marcadíssima tendència a la intransigència.

En aquest llibre, la contradicció es troba a tots els nivells, com a resultat de dos fils que s'entretreixeixen al llarg de l'obra. És, d'una banda, un llibre apassionat pel que descriu, per la càlida memòria de figures sovint oblidades. Hi ha una adhesió a les dones que han lluitat, una simpatia que, sovint, l'autora no amaga i ens transmet íntegrament. D'altra banda, com superposat a la narració d'unes vides, hi juga un altre tema, una posició ideològica rígida que porta l'autora a formular crítiques, sovint duríssimes, contra aquestes dones a qui profundament admira.

Deixem de banda algunes crítiques importants que es poden fer al llibre: la parcialitat i la superficialitat d'algunes informacions, l'historicisme que comporta un judici, des d'un punt de vista actual, de figures que es desenvoluparen en contextos allunyats de nosaltres en el temps i en l'espai. Tot això és cert, i és greu. No afecta, però, fonamentalment, el debat essencial.

El que em sembla clau d'assenyalar és la inconsistència que apareix

1. C. Alcalde, *La mujer en la guerra civil española* (Madrid: Editorial Cambio 16, 1976).

quan s'analitza el punt de vista de C. Alcalde, punt de vista que, en una lectura superficial, sembla clarament definit. Per a l'autora, la majoria de les dones que ens presenta va incórrer en un error fonamental: la lluita per objectius polítics. I això en opinió de C. Alcalde constitueix un error perquè, en endinsar-se en la lluita política, deixaven d'actuar com a dones. Deixaven en certa manera de ser-ho. Com, si no, interpretar frases del tipus «*Pasionaria fue más un político que una mujer política*»?

Fins i tot en el cas de dones que s'adreçaren especialment a les dones, com Margarita Nelken, Alcalde fa aquesta crítica: «*Tuvo que ser una mujer "como un hombre"*»; «*escogió ser como un hombre*». Per què? Cal creure que hi ha un comportament polític «diferent» per a les dones? És que una dirigent política ha d'adreçar-se a les dones en un to «especial», que segurament la mateixa C. Alcalde no acceptaria?

De fet, apareix aquí una qüestió important: la creença que hi ha un tipus d'activitat específicament masculí, un món, uns interessos propis dels homes. Quan una dona juga un paper en aquest món, renuncia a les seves tasques de dona. Més encara, és manipulada, utilitzada, de forma més o menys conscient, pels homes d'un partit, per aconseguir uns tipus d'objectius que no són els seus.

Punt de vista difícil d'acceptar perquè, a l'inrevés del que sembla, tanca possibilitats a les dones en lloc d'obrir-les-en, i no els concedeix ni el dret d'haver-se guanyat un lloc per mèrits propis. Difícil d'acceptar, sobretot, perquè consagra la gran diferència: els afers «dels homes», l'assumpció dels quals porta a una pèrdua d'identitat i a l'alineació, i els pròpiament feministes, que, malauradament, l'autora no arriba a definir. I com que, entesos així, els afers dels homes ho abracen gairebé tot, aquesta postura equival, en la pràctica, a una reducció del món real, a la renúncia a intervenir en la lluita per uns objectius de canvi que, al meu entendre, interessin tant els homes com les dones.

El més sorprenent, però, és que en altres passatges l'autora reclama una igualtat de participació en la lluita. Així, per exemple, en la crítica a la posició del PC en relació a les dones, durant la guerra. Que no se les enviés al front, que se'ls assignessin tasques de producció, és, per a ella, una nova forma de discriminació, de manipulació. ¿És menys masculina la lluita armada que la lluita política? ¿Admet, o no, una divisió sexual del treball? ¿No actuaren les dones, en els camps de batalla, igual que els homes, en els casos en què es van incorporar a la lluita?

De fet, com podem veure, l'afirmació de l'especificitat de la lluita de les dones, portada a l'extrem, condueix l'autora a una contradicció important. El refús de participació en els partits polítics, que prové d'una problemàtica actual, és projectat cap al passat i utilitzat per a destriar el

masculí del femení, divisió que, des d'un punt de vista estrictament feminista, és més que dubtosa. Segurament en cap altre terreny d'activitat admetria l'autora una diferència, una exclusivitat sexual en els comportaments, en el dret d'intervenció. En el camp de la lluita política, en canvi, el considera un error, l'oblit d'una lluita pròpia, gairebé l'abandó d'una obligació primordial.

No resulta massa difícil identificar les arrels d'aquesta negació de l'àmbit polític: el que s'està expressant aquí és la rancúnia de tantes feministes contra els partits, perquè s'han alimentat de l'esforç de les dones, sovint excessivament confiat, sense assumir-ne, en canvi, els objectius propis. Crit, gest de revolta contra el que ha estat una pràctica injusta, contra el que és, encara, una rutina del sexe dominant. Crit fins i tot necessari si finalment hem pres consciència que l'alliberament de la dona reclama, efectivament, una lluita específica.

Crit erroni, però, en les conseqüències teòriques que se'n deriven i que fan esdevenir inconseqüent el punt de vista de l'autora. La història, i les lluites de tot tipus que ha comportat, són un afer col·lectiu. Són també el nostre patrimoni perquè també nosaltres les hem fetes. Mai no podem renunciar-hi, excloure'ns-en, admetre l'existència de terrenys no adequats per a nosaltres perquè allò que es considera masculí i femení no és altra cosa que una pràctica social, i per tant pot i ha de variar. Cal afirmar el dret de les dones a actuar en política, com en tot, i més encara a actuar com vulguem, com creguem convenient en cada moment. Cal que ens traguem del damunt les traves ideològiques, les limitacions, els renys, l'excés de principis sobre allò que podem i no podem fer: i aquest és avui, encara, l'afer immediat.

D'aquí prové que no puguem acceptar cap nova ortodòxia, cap nou codi de comportament, cap crítica que tendeix a paraitzar, per més ben intencionada que sigui. D'aquí, que no puguem acceptar cap forma del feminisme que comporti negacions i prohibicions, cap imposició. I que sigui tan negatiu veure sorgir, entre nosaltres, nous dogmatismes.